VLAAMSE ONDERWIJSRAAD
VAN EN VOOR ONDERWIJS

Verslag

7 oktober 2026

Wat doen we in onderwijs met wat onderzoek ons vertelt?

Inleiding bij de eerste editie van De Onderwijsknoop door Leen Van Heurck, algemeen secretaris van de Vlaamse Onderwijsraad

Ruimte voor verschillende perspectieven

De Onderwijsknoop wil ruimte bieden aan actuele onderwijsthema's die soms spanningen oproepen en waarover uiteenlopende, maar evenzeer verdedigbare standpunten bestaan. Niet om snel tot conclusies te komen, maar om verschillende perspectieven samen te onderzoeken. Complexe onderwijsvraagstukken laten zich immers zelden oplossen met één beleidsmaatregel, onderzoeksrapport of overtuiging. De bedoeling is niet de knoop meteen door te hakken, maar hem eerst te ontwarren.

Die ambitie sluit aan bij de drie handelingsprincipes van de Vlor: vooroplopen door vragen op tafel te leggen, verrijken door perspectieven te verkennen en verbinden door onderzoekers, beleidsmakers en onderwijsprofessionals samen te brengen. De Onderwijsknoop wil een open huis zijn voor twijfel, nuance en een scherp maar constructief debat.

Wat betekent *doen wat werkt*?

Aanleiding voor deze eerste editie was onder meer het advies *Leren van onderzoek* van de Nederlandse Onderwijsraad. Dat advies stelt niet alleen de vraag wat onderwijs kan leren van onderzoek, maar ook hoe ver de overheid mag gaan in het sturen op het gebruik ervan. Het stimuleren van evidence-informed werken kan immers evolueren naar de verwachting of zelfs de verplichting om bepaalde bewezen effectieve aanpakken toe te passen. Daarmee raken we aan onderwijskwaliteit, professionele autonomie en de diversiteit van leerlingen.

Ook in Vlaanderen groeit de aandacht voor evidence-informed werken en onderwijseffectiviteitsonderzoek. Onderzoeksinzichten kunnen onderwijspraktijk en beleid versterken. Maar zodra *doen wat werkt* een uitgangspunt voor sturing wordt, rijzen vragen: wat werkt, voor wie, in welke context en met welk doel? Wie bepaalt welke kennis richtinggevend is?

Onderwijsonderzoek biedt geen onbetwistbare waarheid. Het kent verschillende methoden, perspectieven en paradigma's; inzichten worden bevestigd, verfijnd en soms tegengesproken. Bovendien hangt de betekenis van *wat werkt* samen met wat onderwijs wil bereiken. Onderwijs gaat niet alleen over toetsresultaten, kennis en vaardigheden, maar ook over persoonsvorming, burgerschap, samenleven en talentontwikkeling.

Onderzoek en het vakmanschap van leraren

Lesgeven blijft een praktijk van hoofd en hart. Leraren combineren kennis en expertise met het professionele aanvoelen dat groeit door ervaring, reflectie en contact met leerlingen. Onderzoek kan dat oordeel ondersteunen, maar niet vervangen.

In het Vlor-advies *Onderwijs verrijkt door onderzoek* wordt gepleit voor een rijk ecosysteem waarin onderzoekers, lerarenopleidingen, intermediairen en schoolteams vanuit hun complementaire expertise samenwerken aan kwaliteitsontwikkeling.

Ook het project De leraar biedt een relevant perspectief. Uit gesprekken met leraren kwamen vijf bouwstenen van hun beroep naar voren: deskundigheid, een hart voor kinderen en jongeren, engagement, autonomie en verbinding.

Deskundigheid betekent in complexe en veranderlijke situaties afwegingen kunnen maken. Een hart voor kinderen en jongeren benadrukt de menselijke relatie waarop onderwijs steunt. Engagement gaat over verantwoordelijkheid voor leerlingen, school en samenleving. Autonomie vraagt ruimte voor een eigen professioneel oordeel, terwijl verbinding verwijst naar de samenwerking tussen leraren, leerlingen, ouders, collega's, onderzoekers en beleidsmakers. Wie deze bouwstenen ernstig neemt, kan leraren niet herleiden tot uitvoerders van een methode.

Daarbij rijst ook de vraag hoe onderzoeksinzichten daadwerkelijk de klas bereiken. Kunnen leraren onderzoek combineren met hun ervaring en andere kennisbronnen? Krijgen schoolteams voldoende tijd en ruimte om die vertaalslag te maken? En blijft er ruimte om te twijfelen, te experimenteren en uit fouten te leren?

De rol van onderzoek in onderwijsbeleid

Onderzoek kan beleidsmakers helpen om ontwikkelingen te begrijpen, effecten te monitoren en verbeteringen te ontwerpen. Toch bepaalt onderzoek niet automatisch welke beleidskeuzes wenselijk zijn. Die keuzes vergen afwegingen tussen waarden en belangen, en dus ook reflectie, overleg en democratisch debat. Onderwijs gaat immers over mensbeelden en over de samenleving die we willen vormgeven. Onderzoek kan dat gesprek voeden, maar niet vervangen.

De centrale vraag is daarom niet of onderwijs van onderzoek moet leren, maar hoe onderzoek, beleid en professioneel vakmanschap zich tot elkaar verhouden. Duurzame onderwijskwaliteit vraagt wederzijdse versterking: onderzoekers die luisteren naar scholen, beleid dat ruimte laat voor professionele afwegingen en leraren en schoolteams die mee vormgeven aan kennisontwikkeling en kwaliteitszorg.

Daarin schuilt de onderwijsknoop: hoe kan het gebruik van onderzoek worden gestimuleerd zonder het professionele oordeel van leraren te verengen? En hoe blijven dialoog, reflectie en draagvlak richtinggevend, zowel in de onderwijspraktijk als in het beleid?